

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

Wakker Dier
T.a.v. mevrouw Hilhorst
Postbus 92024
1090 AA AMSTERDAM

Directoraat-generaal Agro
Directie Dierlijke Agroketens en
Dierenwelzijn

Bezoekadres
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Overheidsidentificatienr
00000001858272854000

T 070 379 8911 (algemeen)
F 070 378 6100 (algemeen)
www.rijksoverheid.nl/lvvn

Ons kenmerk
DGA-DAD / 98805032

Datum 3 juni 2025
Betreft Reactie op uw brandbrief m.b.t. welzijn van miljarden gekweekte
insecten d.d. 6 maart 2025

Geachte mevrouw Hilhorst,

Bij brief van 6 maart 2025 vraagt u aandacht voor het welzijn van insecten. In deze brief deelt u uw zorgen rondom insectenwelzijn en roept u mij op maatregelen te treffen m.b.t. de borging van insectenwelzijn.

Ik heb kennis genomen van de brief, in deze brief vindt u mijn reactie op uw oproep.

Allereerst wil ik benoemen dat de borging van het welzijn van insecten een reëel vraagstuk is waar tegelijkertijd nog veel over onbekend is. Daarom geef ik u hieronder een overzicht van de *checks and balances* die we in Nederland hanteren met betrekking tot de borging van insectenwelzijn.

Ik constateer dat we in de samenleving op verschillende manieren omgaan met insecten en dat de bescherming van insecten onderling van elkaar verschilt. Aan de ene kant worden in het wild levende (niet-gehouden) insecten als plaagdieren bestreden en aan de andere kant gelden regels over de wijze waarop ze als productiedier worden gehouden en gebruikt.

Het is belangrijk om met elkaar het debat over het houden van insecten voor productie te blijven voeren. Uitgangspunt hiervoor vormt de zienswijze "de ontpopping van de insectensector"¹ van de Raad voor Dieraangelegenheden uit 2018.

U roept in uw brief op om voor insecten het voorzorgsprincipe toe te passen. In een brief aan de Tweede Kamer (kenmerk DGA/19026749) van 11 maart 2019 (Kamerstuk 33 043, nr. 96) heeft de toenmalige Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit reeds aangegeven aan te sluiten bij de redeneerlijn van de Raad voor Dieraangelegenheden dat ook in het geval van wetenschappelijke onzekerheid of onbekendheid met het voelend vermogen we op basis van

¹ <https://www.rda.nl/publicaties/zienswijzen/2018/06/04/rda-zienswijze-de-ontpopping-van-de-insectensector-%E2%80%93-ongewervelden-als-productiedier>

voorzorg ongewervelde dieren behandelen als ware zij voelende wezens en daarmee dieren van wie we de intrinsieke waarde erkennen.

Er zijn nog veel wetenschappelijke onzekerheden en onbekendheden m.b.t. insectenwelzijn, dit wordt tevens geconstateerd door de EFSA in het in 2024 verschenen rapport "Development of a roadmap for action for the project More Welfare: towards new risk assessment methodologies and harmonised animal welfare data in the EU"². Hierin is beschreven dat met betrekking tot insecten basisgegevens en kennis ontbreken voor het vaststellen van het natuurlijke welzijn van de verschillende insectensoorten. Tevens wordt in het rapport vastgesteld dat er nog te weinig bekend is over de mate van bewustzijn van verschillende insectensoorten. Bovendien kunnen insecten levensfasen hebben die sterk verschillen in fysiologische en gedragsmatige behoeften (bijv. ei, larve, volwassen vlieg). Jonge insecten en volwassen insecten hebben zeer verschillende biologische behoeften. Daarnaast zijn er nog grote verschillen tussen de insectensoorten onderling.

Zoals de Raad voor Dieraangelegenheden in zijn aanbevelingen in de zienswijze "de ontpopping van de insectensector" aangeeft, is de insectensector de eerstverantwoordelijke bij het benaderen van de verschillende vraagstukken waaronder insectenwelzijn. De sector is zelf als eerste aan zet om ontwikkelingen te stimuleren, maar ook om het publiek transparant, objectief en tijdig te informeren over de voor- en nadelen van productie en gebruik van ongewervelde dieren.

Ik zie dat de insectensector deze verantwoordelijkheid ook oppakt. Samen met een werkgroep van de verschillende betrokkenen³ en mijn ministerie, heeft de insectensector tezamen met de Wageningen University and Research (WUR), in 2020 én in 2025 een visie en agenda opgesteld voor ontwikkeling en innovatie in de Nederlandse insectenketen⁴. In het sectorplan 2020-2024 was reeds de wens geuit de kennis over insectenwelzijn te vergroten. Op 11 april 2025 jongstleden is het vervolg sectorplan 'Agenda ontwikkeling en innovatie in de Nederlandse insectenketen 2025-2030' gepubliceerd, hierin is de borging van insectenwelzijn als basisvoorwaarde gedefinieerd. Hierbij constateert de sector dat het bepalen van welzijn van insecten een relatief nieuw onderzoeksgebied is, waarbij fundamentele vragen worden onderzocht over hoe welzijn gemeten en gemonitord kan worden binnen verschillende kweekmethoden en insectensoorten.

Omdat ik constateer dat er nog veel kennis ontwikkeld moet worden m.b.t. insectenwelzijn ondersteun ik onderzoek op dit gebied. Een van de voorbeelden hiervan is het onderzoek programma InsectFeed⁵ dat in de afgelopen jaren is

² <https://efsa.onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.2903/sp.efsa.2024.EN-8566>

³ De leden van de insectencoalitie zijn: Aeres Hogeschool Dronten, Centraal Bureau Levensmiddelenhandel (CBL), HAS Green Academy, International Platform of Insects for Food and Feed (IPIFF), Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (LVVN), Nederlandse Vereniging Diervoederindustrie (Nevedi), Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA), Network for Insect Knowledge (NIK), Verenigde Nederlandse Insectenkwekers (Venik), Wageningen Bioveterinary Research (WBVR), Wageningen Food Safety Research (WFSR), Wageningen University and Research (WUR), Wageningen Universiteit Food Quality and Design, het Voedingscentrum. De Dierenbescherming is betrokken als adviseur van de insectencoalitie

⁴ <https://venik.nl/sectorplan.html>

⁵ <https://insectfeed.nl/>

uitgevoerd. Hierin speelde nader onderzoek naar insectenwelzijn een belangrijke rol. In dit onderzoeksprogramma is daarnaast geconstateerd dat dierenwelzijn van insecten een kant van de medaille is, de andere kant van de medaille is dat insecten voor pluimvee een positief dierenwelzijns effect kunnen hebben. We weten dat o.a. kippen in de natuur insecten eten, uit onderzoek blijkt dat het dierenwelzijn van gehouden kippen gunstig beïnvloed wordt als het menu wordt verrijkt met insecten.⁶

Er is nog meer kennis nodig over welzijn van verschillende insectensoorten in verschillende levensfasen, voordat er sprake kan zijn van specifieke regelgeving m.b.t. insectenwelzijn. Die regelgeving zou dan aanvullend zijn ten opzichte van de huidige wet- en regelgeving, zoals het verbod op dierenmishandeling (artikel 2.1, eerste lid, van de Wet dieren), de zogeheten positieflijst voor productiedieren (artikel 2.3, eerste lid, van de Wet Dieren, in samenhang met artikel 2.1 en bijlage II van het Besluit houders van dieren).

In 2013 heeft Wageningen UR op verzoek van het toenmalige ministerie van Economische Zaken een nieuwe toelatingsprocedure⁷ ontwikkeld om specifieke insectensoorten op de lijst te plaatsen. In 2016 heeft het BuRo op verzoek van het toenmalige ministerie van Economische Zaken de insectensoorten die op de productiedierenlijst staan opnieuw beoordeeld⁸ op mogelijke risico's voor de waarden van volksgezondheid, dier- en plantgezondheid, en dierenwelzijn en biodiversiteit, en heeft daarbij bovengenoemde toetsingskader in de toelatingsprocedure betrokken. Dit heeft geleid tot een aanpassing van de groep insectensoorten die op de productiedierenlijst staan.

Gegeven de algemene regels die nu al gelden zie ik op dit moment geen aanleiding om te komen tot nieuwe aanvullende regelgeving ter bescherming van insecten. Als hier in de toekomst wel aanleiding voor is, zal ik daartoe uiteraard het initiatief nemen.

Hoogachtend,

Femke Marije Wiersma
Minister van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur

⁶ https://brill.com/view/journals/jiff/7/5/article-p761_18.xml

⁷ Hakman, Peters & Van Huis, 2013

⁸ Positieflijst van voor productie te houden insecten, NVWA/ BuRo/2016/157